

LUONNOS

Avoimen tieteellisen julkaisemisen kansallinen strategia

JOHDANTO

Tässä avoimen tieteellisen julkaisemisen kansallisessa strategiassa määritellään tavoitteet ja toimenpiteet, joihin sitoutumalla ja joita edistämällä tiedeyhteisö Suomessa voi saavuttaa seuraavan päämäärän:

Päämäärä: Kaikki uudet tieteelliset julkaisut tulevat välittömästi avoimiksi¹ julkaisuhetkellä.

Tässä asiakirjassa määritellään periaatteita, tavoitteita (aikatauluineen) ja toimenpiteitä asetetun päämäärän saavuttamiseksi. Strategia-asiakirja on suomalaisen tutkimusyhteisön yhteistyön tulos ja yhteinen näkemys tieteellisen julkaisemisen avoimuuden tavoiteltavasta suunnasta.

Avoimuus on yksi tieteen ja tutkimuksen perusarvoista. Julkaisujen avoimuuden strategia on luotu palvelemaan tutkimuksen perustavoitteita. Tutkimustiedon välitön avoin saatavuus nostaa tieteen tasoa ja lisää tieteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Siksi on tärkeää, että tutkimusyhteisö toimii tehokkaasti välittömän avoimuuden saavuttamiseksi mahdollisimman pian.

Avoimuuden kehittyminen on myös tiukasti linkittynyt tutkimuksen laajempaan murrokseen, jossa muuttuvat rahoituksen rakenteet, julkaisutoimijoiden roolit ja tutkijoiden meritoitumisen tavat. Avoimen julkaisemisen strategiset periaatteet ja tavoitteet tulee siten sijoittaa tähän laajempaan tutkimustyön murrokseen. Tavoitteiden saavuttaminen on realistista vain monien tutkimusyhteisöön liittyvien rakenteiden muuttuessa samanaikaisesti.

Olenmaisilta osiltaan tämä strategia noudattelee kansainvälistä kehitystä ja olemassa olevia linjauksia erityisesti Open Sciencen Policy Platformin suositukset², DORA-julistus³, Kilpailukykyneuvoston vuoden 2016 päätös julkaisujen avoimuudesta vuonna 2020⁴, OA2020-aloite⁵, Euroopan komission avoimen saatavuuden tavoitteet⁶ sekä tutkimusrahoittajien PlanS (2018)⁷ antavat kansainvälisen kehityksen suunnan. Tämän strategian myötä Suomessa sijaitsevat keskeiset tieteelliset tutkimusorganisaatiot sitoutuvat eurooppalaiseen tieteen avoimuuden edistämiseen ja haluavat olla etujoukoissa avoimuuden saavuttamiseksi.

Strateginen päämäärä tutkimustiedon välittömästä avoimuudesta on tärkeää kaikkien tutkimustuotosten kohdalla. Tämä strategia keskittyy kuitenkin erityisesti tieteellisissä lehdissä julkaistavien tutkimusartikkelien sekä konferenssijulkaisuiden välittömän avoimuuden saavuttamiseen. Strategisesti tärkeää on myös monografioiden sekä tutkimusdatan avoimuuden takaaminen. Tätä työtä edistetään omina kokonaisuuksinaan.

Tutkijan tehtävä on tehdä laadullisesti parasta mahdollista tutkimusta. Tutkimusyhteisön tulee siten taata kannustimet ja rakenteet avoimelle julkaisemiselle tavalla, joka tukee tutkijan työtä. Tutkijoiden huoli laadukkaiden avoimien julkaisujen puuttumisesta sekä aikataulujen epärealistisuudesta on aito ja se on huomioitu strategiatyössä. Esitetyt tavoitteet ovat kunnianhimoisia. Vuonna 2017 38% kotimaisista

¹ kaikille mahdollisille lukijoille avoimessa internetissä ilman saatavuuteen tai lukemiseen liittyvää maksua tai ns. embargoa

² OSPP: Each Member State, together with its respective stakeholders, must develop policies to guarantee compliance with the EU Open Access mandate, including both incentives and enforcement, by 2020.

https://ec.europa.eu/research/openscience/pdf/integrated_advice_opssp_recommendations.pdf#view=fit&pagemode=none

³ Dora julistus: <https://sfdora.org/>

⁴ <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2016-AK-63128.pdf>

⁵ <https://oa2020.org/>

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0790>

⁷ <https://www.coalition-s.org/>

artikkelijulkaisuista oli avoimesti saatavilla⁸. Strategian avulla tutkimusyhteisö sitoutuu muuttamaan rakenteitaan ja toimintaansa niiden saavuttamiseksi viimeistään 2022.

Käsillä olevat avoimen tieteellisen julkaisemisen kansalliset strategiset periaatteet ja tavoitteet ovat syntyneet Avoimen tieteen kansallisen strategiaryhmän ja avoimen julkaisemisen asiantuntijaryhmän yhteistyönä. Nämä strategiset periaatteet ja tavoitteet linjaavat suomalaisen tutkimusyhteisön yhteisen kansallisen ohjelman avoimen julkaisemisen kehityssuunnaksi.

Edellä mainitun strategisen päämäärän/vision lisäksi tämä strategia linjaa avoimen julkaisemisen

- **Strategiset periaatteet:** Pysyvät avoimuutta edistävät linjaukset
- **Strategiset tavoitteet:** Avoimen julkaisemisen aikatauluun sidotut tavoitteet, joihin tutkimusyhteisö sitoutuu.
- **Strategiset toimenpiteet:** Konkreettiset ja resursseja vaativat toimenpiteet, joita eri toimijoiden tulee toteuttaa strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi (valmistellaan vuoden 2019 aikana)

⁸ Tieto perustuu yliopistojen julkaisukeruun tietoihin vuosilta 2016-2017. Tiedonkeruussa yliopistot ilmoittavat jokaisen vertaisarvioidun julkaisun osalta onko se avoimesti saatavilla kustantajan palvelussa, joka voi olla OA kanava tai hybridi. Lisäksi merkitään erikseen onko julkaisu rinnakkaistallennettu. Tässä luvussa on huomioitu suoraan avoimet, hybridi ja rinnakkaistallennetut julkaisut.

AVOIMEN JULKAISEMISEN STRATEGISET PERIAATTEET

PYSYVÄT AVOIMUUTTA EDISTÄVÄT LINJAUKSET

Strateginen periaate 1:

Avoimeen julkaisemiseen siirtyminen ei pysyvästi kasvata julkaisujen saatavuuden kokonaiskustannuksia⁹. Kokonaiskustannukset saavat kasvaa vain, jos uudet ja uudentyypiset julkaisukanavat tuottavat merkittävää lisäarvoa.

Strateginen periaate 2:

Tieteellisten julkaisukanavien ja julkaisujen kokonaishinnat ovat läpinäkyviä ja julkisia¹⁰; tutkimusyhteisön toimijat jakavat hintatiedot toisilleen.

Strateginen periaate 3:

Tiedejulkaisemisen korkeita laatuksiteereitä sovelletaan myös avoimiin julkaisuihin.

Strateginen periaate 4:

Välittömän avoimuuden tavoitteiden saavuttaminen otetaan huomioon tutkijan arvioinnissa. Tutkimusyhteisö kannustaa tutkijoita avoimeen julkaisemiseen sekä tutkimustiedon saatavuuden edistämiseen esimerkiksi tiedeviestinnän keinoin.

⁹ mm. Institutionaaliset ja yksityiset tilausmaksut, kirjoittajamaksut, uusien ja olemassa olevien julkaisukanavien ylläpito

- UNIFI: Transition to Open Access should not increase the total costs of licensing and publishing. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf

- Communication from the Commission (2012) 5.1. The transition towards open access must be coordinated and transparent. In the case of the 'Gold' model, any increased expenditure must be accompanied by a proportional decrease in subscription costs. Mechanisms also need to be developed to curb 'Gold' open access fees in the medium and long term. http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/era-communication-towards-better-access-to-scientific-information_en.pdf

¹⁰ - PlanS: The Funders will ask universities, research organisations, and libraries to align their policies and strategies, notably to ensure transparency; <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>

- UNIFI: License agreements, costs, and business models must be transparent. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf

- Kustantajien lisenssimaksujen avoimuus Suomessa, tiedonkeruu: <https://avointiede.fi/tiedonkeruu2018>

AVOIMEN JULKAISEMISEN STRATEGISET TAVOITTEET

AIKATAULUUN SIDOTUT TAVOITTEET, JOITA TUTKIMUSYHTEISÖ SITOUTUU VAKAVASTI TAVOITTELEMAAN AVOIMEEN JULKAISEMISEEN LIITTYEN

Strateginen tavoite 1¹¹:

Viimeistään vuonna 2022 kaikki uudet tieteelliset julkaisut ovat välittömästi avoimia.

Strateginen tavoite 2¹²:

Viimeistään vuonna 2022 100 %:lle uusista tieteellisistä julkaisuista määritellään avoimuuden takaava lisenssi, esimerkiksi CC-BY-lisenssi.

Strateginen tavoite 3¹³:

Tutkimusorganisaatiot ja rahoittajat luovat yhteisen toimintamallin kehittämään uusia ja uudenlaisia avoimia julkaisukanavia ja tukemaan olemassa olevien muuntamista avoimiksi sekä niiden ylläpitämiselle kestävän avoimuuden ja saatavuuden takaamiseksi.

Strateginen tavoite 4:

Tutkimusyhteisö luo yhteisrahoitteisen julkaisumallin, joka mahdollistaa Suomessa julkaistavien tieteellisten artikkelien välittömän avoimuuden.

¹¹ - PlanS: "After 1 January 2020 scientific publications on the results from research funded by public grants provided by national and European research councils and funding bodies, must be published in compliant Open Access Journals or on compliant Open Access Platforms." <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>

- Horizon 2020: All projects receiving Horizon 2020 funding are required to make sure that any peer-reviewed journal article they publish is openly accessible, free of charge. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/open-access>

- UNIFI: Articles with corresponding authors from Finland must be openly available at the time of publishing. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf

¹²- Ohjeistuksena Berliinin julistuksen vaatimukset

PlanS: 1. Authors retain copyright of their publication with no restrictions. All publications must be published under an open license, preferably the Creative Commons Attribution Licence CC BY. In all cases, the license applied should fulfil the requirements defined by the Berlin Declaration; <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>

- UNIFI: Re-use of Open Access articles must be defined using the most permissive Creative Commons licenses. Terms of use for subscribed content must be appropriate and easy to understand. http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2018/09/UNIFI_FinELib_20180919.pdf

¹³ - PlanS: In case such high quality Open Access journals or platforms do not yet exist, the Funders will, in a coordinated way, provide incentives to establish and support them when appropriate; support will also be provided for Open Access infrastructures where necessary <https://www.scienceeurope.org/coalition-s/>